

مصباح‌یزدی، محمدتقی، ۱۳۱۳ -

فلسفه اخلاق / محمدتقی مصباح‌یزدی؛ تحقیق و نگارش: احمدحسین شریفی.
قم: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۹.

ص. ۲۴۸ (انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام؛ ۸۱۴: اخلاق؛ ۸۵).
/// مجموعه آثار؛ ۱/ ۵: فلسفه اخلاق؛ ۲.

۱. اخلاق - فلسفه. الف - انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام

به شریفی، احمدحسین. ج. عنوان.

۸ ف ۶ / ۵ / ۲۷ Bj

۸۱۴

شماره ردیف

۸۵ - اخلاق

شماره موضوعی

۱۳۸۹ - ۱۵۵

■ فلسفه اخلاق (مشکات)

● مؤلف: آیت‌الله محمدتقی مصباح‌یزدی

● تحقیق و نگارش: احمدحسین شریفی

● ناشر: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام

● چاپ: نگارش

● نوبت و تاریخ چاپ: اول، پاییز ۱۳۸۹

● شمارگان: ۲۰۰۰

قیمت: ۳۵۰۰ تومان

دفتر مرکزی پخش: قم، خیابان شهدا، کوی ۲۴، پلاک ۲۸، تلفن و نمابر: ۷۷۴۲۳۲۶

صندوق پستی: ۶۵۵ - ۳۷۱۸۵

شابک ۹-۵۹۲-۴۱۱-۹۶۴-۹۷۸

مشکات ۲ - ۵/۱

فلسفه اخلاق

آیت الله محمد تقی مصباح یزدی
تحقیق و نگارش: احمد حسین شریانی

(۱/۱)	تفسیر موضوعی	{	تفسیر و علوم قرآن (۱)
(۱/۲)	تفسیر ترتیبی		
(۱/۳)	علوم قرآن		

(۲/۱)	شرح روایات	{	گفتار و سیره معصومان (۲)
(۲/۲)	سیره معصومان		

(۳/۱)	فلسفه اسلامی	{	فلسفه و منطق (۳)
(۳/۲)	فلسفه تطبیقی		
(۳/۳)	منطق		

(۴/۱)	کلام اسلامی	{	کلام و فلسفه دین (۴)
(۴/۲)	فلسفه دین		

(۵/۱)	فلسفه اخلاق	{	اخلاق و عرفان (۵)
(۵/۲)	مباحث اخلاقی		
(۵/۳)	شرح روایات اخلاقی		
(۵/۴)	عرفان		

(۶/۱)	فلسفه علوم انسانی	{	علوم انسانی (۶)
(۶/۲)	مدیریت		
(۶/۳)	علوم سیاسی		
(۶/۴)	حقوق		
(۶/۵)	جامعه شناسی		

(۷/۱)	انقلاب اسلامی	{	اجتماعی و فرهنگی (۷)
(۷/۲)	گروه‌های اجتماعی		
(۷/۳)	فرهنگی		

﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ
دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ﴾

تمدن‌ها بر پایه الگوی فرهنگی خود از یکدیگر متمایز می‌شوند و فرهنگ‌ها حاصل اندیشه‌هایند. ملت‌هایی که به داشته‌های خویش به چشم حقارت بنگرند، طعم تلخ وابستگی فرهنگی را همیشه در کام خواهند داشت. پاس‌داشت و نشر ذخایر فکری و فرهنگی، زمینه برپاساختن تمدنی پویا را فراهم می‌آورد. در این میان، اندیشمندان الهی که از سرچشمه وحی سیراب می‌شوند، پایه‌های تمدن‌های صالح را می‌سازند؛ تمدن‌هایی که در سطح ظاهری حیات حیوانی متوقف نمی‌شوند، و تنها افتخارشان این نیست که رفاه مادی به ارمغان می‌آورند، بلکه خوش‌بختی این جهانی انسان‌ها را به مثابه پیش‌نیاز نیک‌بختی ابدی می‌نگرند، و کاج بلندمرتبه حیات جاوید را از ورای حجاب‌های مادی رصد می‌کنند.

تلاش نظام‌مند انسان‌ها برای شناخت کتاب تکوین و تشریع، به پیدایش رشته‌های مختلف علوم منجر شده است که برخی انتزاعی‌تر و زیربنایی‌تر، و بعضی کاربردی‌ترند. شاخه‌های کاربردی علوم بر ریشه ادراکات نظری روییده‌اند و از آنها تغذیه می‌کنند. فهم درست رابطه این علوم با یکدیگر و تشریح آن، گوهر کم‌یابی است که افراد کم‌ظهوری در طول تاریخ تفکر بشر بدان دست یازیده‌اند. اسلام به مثابه کامل‌ترین دین الهی، چشم‌اندازی ژرف و تصویری همه‌جانبه‌نگر از هستی و حیات انسانی فراروی فکر بشر می‌گسترده و همه ساحت‌های هستی را در یک سامانه بهم‌پیوسته تعریف می‌کند. شکوه و زیبایی این چشم‌انداز واقع‌نما هنگامی آشکار می‌شود که همه اجزای آن در جای خود قرار گیرند و رابطه آنها با یکدیگر به درستی فهم و تبیین شود. تنها در این صورت است که زندگی انسان هدف و معنای واقعی خود را پیدا می‌کند.

میراث گران‌بهای فکری و فرهنگی که اندیشمندان مسلمان با جهاد علمی خویش فراچنگ آورده‌اند گنجینه عظیمی از معارف را در اختیار ما قرار داده است که باید از آن در برداشتن گام‌های بعدی تلاش نمود. به ویژه در این زمان که انقلاب عظیم اسلامی ایران به رهبری قائد عظیم‌الشان، حضرت امام خمینی رحمه الله و خلف صالح‌اش حضرت آیت‌الله خامنه‌ای دام الله درهای بسیاری را فراروی پژوهشگران گشوده است و مانع‌های فراوانی را از پیش‌پای فرهیختگان برداشته است.

از معدود چهره‌های برجسته‌ای که به گونه‌ای اصولی در این اقیانوس کران‌ناپیدا وارد شده، و گوهرهایی ناب را به ساحل‌نشینان عرضه کرده‌اند، حضرت استاد آیت‌الله محمد تقی مصباح یزدی دام الله است. ایشان با نگرشی سامان‌مند به مجموعه آموزه‌های عقلی و نقلی اسلام، تصویر واقع‌گرایانه‌ای از ابعاد گوناگون این دین الهی و رابطه ساحت‌های فردی و اجتماعی حیات انسانی عرضه می‌کند که در آثار گذشتگان و هم‌عصران کم‌تر سابقه دارد. در این چشم‌انداز، همه چیز از خداوند آغاز می‌شود و به او پایان می‌یابد، و او محور همه هستی است. هیچ جنبه‌ای از هستی و حیات از چارچوب این تصویر خارج نمی‌ماند، و عناصر موجود در آن در ارتباط ارگانیک با یکدیگر، تکمیل‌کننده وجوه و ابعاد این منظره بدیع و بهت‌آورند.

از سالهای دهه ۱۳۴۰ که حضرت استاد در مدرسه منتظریه (حقانی) قم تدریس می کردند تا کنون، گذشته از دهها مقاله و تک نگاره که در مجلات و نشریات مختلف منتشر، یا در نشست ها و همایش های داخلی و بین المللی ارائه شده، بیش از هشتاد اثر گرانسنگ به صورت کتاب از ایشان به چاپ رسیده است. این آثار در قالب های مختلف و توسط ناشران متعددی منتشر شده اند، و نسخه های برخی از آنها نایاب گشته است. از سوی دیگر، عزیزان علاقه مندی، از سر احساس وظیفه و اخلاص، اقدام به بازنویسی، ترجمه، تدوین، و یا بازتولید مطالبی از ایشان در قالب های جدید کرده اند که به دلیل عدم هماهنگی، گاه موجب پدید آمدن کاوهای تأیید نشده یا تکراری شده است. افزون بر این مسایل، مراجعه های مکرر اندیشمندان و پژوهشگران گرامی برای استفاده از آثار گرانقدر استاد فرزانه و دسترسی به آثار منتشر نشده ایشان، ضرورت وجود مرکز هماهنگی و تصمیم گیری درباره کارهایی که به آثار ایشان مربوط می شود را آشکار ساخت. به همین منظور، با کسب اجازه از حضرت استاد، شورای سیاست گذاری مجموعه آثار آیت الله مصباح تشکیل شد تا با روند امور مربوط نظارت و مدیریت داشته باشد.

این شورا، ابتدا آثار استاد را به ترتیب موضوعی دسته بندی کرد، که بر اساس آن، تمامی آثار موجود ایشان در هفت موضوع کلی سازمان دهی شده، هر موضوع شامل موضوعات فرعی تری می شود. نمودار جامع تقسیم بندی موضوعی آثار را در صفحه بعد ملاحظه می فرمایید. در این طرح، برای هر موضوع، ریز موضوع، و عنوان کتاب، شماره رمزی در نظر گرفته شده است که جایگاه آن را در میان کل آثار می نمایاند. آثاری که به علت ویژگی موضوع خود تحت چند موضوع می گنجند، در مناسبترین محل به عنوان جایگاه اصلی تعریف می شوند و برای آنها در عناوین مناسب دیگر، جایگاهی ثانوی در نظر گرفته شده است.

اینک به منظور آن که همه آثار استاد - از جمله آثار نایاب - به شکلی مطلوب در دسترس فرهیختگان قرار گیرد، علاوه بر انتشار مستقل آنها، مجموعه ای هماهنگ، با عنوان «مشکات» و براساس طبقه بندی موضوعی تقدیم علاقمندان می شود.

خداوند بزرگ را بر این توفیق عظیم شاکریم، و امیدواریم این تلاش ناچیز را با عنایت خویش بپذیرد. شورای سیاست گذاری مجموعه آثار حضرت استاد آیت الله مصباح و مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) رجا و ائق دارند که این عمل مورد رضایت حضرت صاحب الزمان، ولی عصر (عج) قرار گرفته، به سهم خویش از حضرت استاد که ما را لایق اعتماد خویش دانستند و نیز همه دست اندرکاران اجرای این طرح قدر دانی می کنند، و البته سپاس گزاری حقیقی را به مولا و صاحب حقیقی وامی گذارند.

بسم الله

مجموعه‌ای که با عنوان «مشکات» منتشر می‌شود
باز تولید نگاشته‌ها و آثاری است که در گذشته در
مآب‌های متفاوتی چاپ و منتشر شده‌اند. با قدر دان
از رحمت عزیزان دست اندکار که بر طراحي و تدبیر
چاپ این مجموعه در شکل جدید و هماهنگی تمام گام نهادند
از درگاه ایزد منان برای ایشان توفیق بیشتر در مسیر
و خدمت خالصانه به اسلام و نظام اسلامی را در خواست
می‌کنم و چشم امید به عنایت و قبول خدمت‌های
عجب الله فرجه دارم .
تم تقدس - مصباح یزدی

۱۱ / ۱۱ / ۸۳

www.ketab.ir

فهرست مطالب

فصل اول: تعریف و جایگاه فلسفه اخلاق

۱۹	 اخلاق در لغت
۱۹	 اخلاق در اصطلاح
۱۹	 ۱. صفات راسخ نفسانی
۲۱	 ۲. صفات نفسانی
۲۱	 ۳. فضایل اخلاقی
۲۳	 ۴. نهاد اخلاقی زندگی
۲۳	 ۵. نظام رفتاری حاکم بر افراد
۲۴	 علم اخلاق
۲۵	 انواع پژوهش های اخلاقی
۳۰	 فلسفه اخلاق
۳۳	 مسائل فلسفه اخلاق
۳۶	 اهمیت و جایگاه فلسفه اخلاق
۳۸	 پیشینه بحث در میان اندیشمندان مسلمان
۴۰	 ضرورت بحث از فلسفه اخلاق

فصل دوم: مفاهیم اخلاقی (۱): کلیات

۴۵	 مفاهیم اخلاقی
۴۵	 اقسام سه گانه مفاهیم کلی

۴۶.....	۱. مفاهیم ماهوی.....
۴۷.....	۲. مفاهیم منطقی.....
۴۸.....	۳. مفاهیم فلسفی.....
۵۰.....	موضوع جملات اخلاقی.....
۵۲.....	محمول جملات اخلاقی.....
۵۳.....	نظریه‌هایی درباره تعریف مفاهیم اخلاقی.....
۵۳.....	۱. نظریه‌های تعریف‌گرایانه (Definist theories).....
۵۵.....	۲. نظریه‌های شهودگرایانه یا طبیعت‌ناگروی (Intuitionism/Non - naturalistic theories).....
۵۶.....	۳. نظریه‌های غیرشناختی یا توصیف‌ناگروانه (Non-Cognitivism theories).....
۵۷.....	منشأ پیدایش مفاهیم اخلاقی.....
۵۷.....	۱. واقعیت خارجی.....
۵۹.....	۲. انشا و اعتبار.....
۶۰.....	۳. فطرت.....

فصل سوم، مفاهیم اخلاقی (۲): باید و نباید

۶۹.....	اقسام وجوب.....
۷۰.....	۱. وجوب بالذات.....
۷۰.....	۲. وجوب بالغیر.....
۷۱.....	۳. وجوب بالقیاس.....
۷۲.....	مفهوم باید اخلاقی.....
۷۲.....	۱. تحقق بیشترین مقدار خوبی.....
۷۲.....	۲. بی‌نیاز از تعریف.....
۷۳.....	۳. امر و فرمان.....
۷۳.....	۴. نشانه ابراز احساسات.....
۷۳.....	۵. وجوب بالغیر.....

تبیین نظریه مختار.....	۷۴
تفاوت باید اخلاقی و حقوقی.....	۷۸
فصل چهارم: مفاهیم اخلاقی (۳): خوب و بد	
تحلیل‌های عمیق درباره مفهوم خوب و بد.....	۸۵
مفهوم زیبایی و زشتی در امور حسی.....	۸۸
۱. تحقق عینی و خارجی.....	۸۸
۲. مفهوم فلسفی.....	۸۹
۳. مفهوم احساسی و عاطفی.....	۹۰
بررسی دیدگاه‌ها درباره خوب و بد اخلاقی.....	۹۱
۱. تحقق خارجی و عینی.....	۹۱
۲. نشانه عواطف و احساسات گوینده.....	۹۳
۳. قرارداد و اعتبار محض.....	۹۴
۴. نظریه امر الهی.....	۹۴
پیشینه تاریخی بحث، در میان متفکران اسلامی.....	۹۵
معانی خوب و بد، و ادعای اشاعره.....	۹۶
الف) کمال و نقص.....	۹۶
ب) ملایمت و منافرت با طبع.....	۹۷
ج) تناسب و عدم تناسب با هدف.....	۹۷
د) ستایش و نکوهش.....	۹۹
توضیحاتی درباره دیدگاه اشاعره.....	۹۹
۵. منشأ انتزاع خارجی داشتن.....	۱۰۲
ریشه اختلاف‌های اخلاقی.....	۱۰۴
فصل پنجم: حقیقت جملات اخلاقی	
اخبار و انشا.....	۱۱۱

۱۱۳	بررسی چند دیدگاه.....
۱۱۴	الف) مکاتب غیر توصیفی.....
۱۱۸	ب) مکاتب توصیفی.....
۱۲۰	نظریه مختار.....
۱۲۱	فایده به کارگیری جملات انشایی در اخلاق.....
۱۲۲	لوازم انشایی دانستن قضایای اخلاقی.....
۱۲۲	۱. نیاز به انشا کنند.....
۱۲۲	۲. التزام به وجود دو قوه ادراک کننده.....
۱۲۶	۳. نداشتن معیاری برای مقبولیت احکام اخلاقی.....
۱۲۹	برهانی بودن قضایای اخلاقی.....
۱۳۱	۴. نسبی دانستن احکام اخلاقی.....

فصل ششم: ارزش اخلاقی

۱۳۵	ارزش اخلاقی.....
۱۳۶	اهمیت بحث ارزش اخلاقی.....
۱۳۷	ارزش اقتصادی.....
۱۳۹	عناصر ارزش اخلاقی.....
۱۳۹	۱. مطلوبیت.....
۱۴۰	۲. اختیار.....
۱۴۱	۳. مطلوبیت انسانی.....
۱۴۳	۴. انتخاب آگاهانه و خردمندانه.....
۸۴	بررسی چند دیدگاه درباره معیار ارزش اخلاقی.....
۱۴۴	۱. ارزش اجتماعی.....
۱۴۵	۲. سود و زیان شخصی یا گروهی.....
۱۴۶	۳. مفاد باید و نباید.....

۴. مطلوبیت عقلی کار اختیاری.....	۱۴۸
----------------------------------	-----

فصل هفتم: مسئولیت اخلاقی

اهمیت مبحث مسئولیت.....	۱۵۳
معنای مسئولیت.....	۱۵۵
مسئولیت فرد و گروه.....	۱۵۷
شرایط مسئولیت اخلاقی.....	۱۵۸
۱. قدرت و توانایی.....	۱۵۹
۲. علم و آگاهی.....	۱۵۹
۳. اختیار و اراده آزاد.....	۱۶۱
نقد و بررسی دلایل جبرگرایی.....	۱۶۳
جبر فلسفی.....	۱۶۴
جبر طبیعی.....	۱۶۷
جبر کلامی.....	۱۷۰
قدرت مطلق الهی و جبرگرایی.....	۱۷۱
علم مطلق الهی و جبرگرایی.....	۱۷۲
قضا و قدر الهی و جبرگرایی.....	۱۷۳
انواع مسئولیت.....	۱۷۵
۱. در برابر خدا.....	۱۷۵
۲. در برابر خود.....	۱۷۶
۳. در برابر دیگران.....	۱۷۷
۴. در برابر سایر موجودات.....	۱۷۸

فصل هشتم: بررسی نظریه نسبیت اخلاقی

انواع نسبیت گرایی اخلاقی.....	۱۸۱
۱. توصیفی.....	۱۸۱

۱۸۵.....	۲. فرااخلاقی
۱۸۷.....	۳. هنجاری
۱۸۹.....	تعیین محل نزاع
۱۸۹.....	مکاتب اخلاقی نسبت گرا
۱۸۹.....	۱. لذت گرایی شخصی
۱۹۰.....	۲. اخلاق مارکسیستی
۱۹۱.....	۳. جامعه گرایی
۱۹۱.....	۴. احساس گرایی
۱۹۲.....	نقل و نقد دلایل نسبیت اخلاقی
۱۹۲.....	۱. استدلال از راه نسبیت گرایی توصیفی
۱۹۵.....	۲. استدلال از راه انشایی دانستن احکام اخلاقی
۲۰۰.....	مطلق گرایی اخلاقی
۲۰۰.....	مکاتب مطلق گرا
۲۰۰.....	۱. سعادت گرایی
۲۰۱.....	۲. اپیکوریسم
۲۰۲.....	۳. وجدان گرایی
۲۰۲.....	۴. مکتب کانت
۲۰۳.....	نظریه مختار

فصل نهم: رابطه دین و اخلاق

۲۱۱.....	مقدمه
۲۱۲.....	تاریخچه بحث
۲۱۶.....	بررسی چند دیدگاه
۲۱۶.....	۱. نظریه تباین
۲۱۹.....	۲. نظریه اتحاد

۲۱۹	۳. نظریه تعامل
۲۲۰	نیازمندی‌های دین به اخلاق
۲۲۰	۱. اخلاق و خداشناسی
۲۲۲	۲. اخلاق و خداپرستی
۲۲۲	۳. اخلاق و هدف دین
۲۲۳	۴. اخلاق و تبلیغ دین
۲۲۳	۵. اخلاق و معناداری گزاره‌های دینی
۲۲۵	وابستگی‌های اخلاق به دین
۲۲۶	۱. تعریف مفاهیم اخلاقی
۲۲۶	۲. تعیین ارزش‌های اخلاقی
۲۲۷	۳. تعیین هدف ارزش‌های اخلاقی
۲۲۸	۴. ضمانت اجرایی ارزش‌های اخلاقی
۲۲۹	۵. عدم امکان اخلاق سکولار
۲۳۰	تبیین دیدگاه مورد قبول
۲۳۵	کتاب‌نامه
۲۳۵	الف) منابع فارسی
۲۴۰	ب) منابع عربی
۲۴۴	ج) منابع انگلیسی